herpy

VARANER

Varanus orientalis

Varanus orientalis är en smal, snabb dvärgvaran från nordöstra Australien som klättrar i träd och på klippor och lever av insekter och små ödlor. Den blir högst 60-75 cm och är mycket mindre än de stora varanerna, men den kräver ändå ett högt, hembyggt terrarium, mycket värme och UVB-ljus, och den lever i många år.

Familj: Varanidae Engelska: Freckled Monitor Tidigare namn: *Varanus tristis orientalis* Publicerad 15 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**40-75 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande och klipplevande**
Biotop	**Savann och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**150 × 75 × 120 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**26-32 °C**
Värmeplats	**50-60 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**14-36 mån.**
Kullstorlek	**3-17 ägg**
Kullar per år	**2-5**
Inkubation	**93-137 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Ej bedömd (NE)**

Om arten

Varanus orientalis är en liten, smal varan i undersläktet *Odatria*. Den har långa lemmar, en spetsig nos och en lång svans, och den är snabb och vig. Huden är gråbrun till mörkbrun och täckt av ljusa fläckar och stänk, och ungarna är betydligt tydligare tecknade än de vuxna. Hos hanarna sitter en klunga stora, svarta eller svartvita, taggiga fjäll på var sida om svansroten och kloaken. Hos honorna och unga hanar är de mindre och inte lika taggiga, och det är det enklaste kännetecknet när djuren ska könsbestämmas.

Arten är taxonomiskt alldeles ny som egen art. Den beskrevs 1913 av Fry som en form av *V. punctatus* och har sedan behandlats som underart till *V. timorensis* och senare till *V. tristis*, som *V. tristis orientalis*. År 2025 höjdes den till art på grundval av genetiska och morfologiska data. Den känns igen på en tydlig mörk strimma bakom ögat och ett nätmönster på ryggen som fortsätter fram på huvudet. *V. tristis* omfattar nu alla övriga bestånd på fastlandet, både mörk- och ljushuvade djur. I handeln och i äldre litteratur heter arten fortfarande *V. tristis orientalis*, men namnet har också använts om ljushuvade *V. tristis* från norra och centrala Australien, så djur som säljs under det namnet är inte nödvändigtvis *V. orientalis*. Många siffror och erfarenheter från fångenskap gäller därför *V. tristis* i vid mening; de flesta går att överföra, men inte alla.

Svansen utgör större delen av längden, och uppgifterna om den största totallängden varierar från 60 till 75 cm. Djuren är könsmogna vid en nos-kloaklängd på omkring 20 cm, i fångenskap efter 14-36 månader (siffror för *V. tristis* i vid mening). Djur i den europeiska handeln är uppfödda. Uppfödda djur vänjer sig vid människor i mycket högre grad än vildfångade dvärgvaraner, som av naturen flyr eller gömmer sig, och de bär sällan på parasiter.

Ändå är en varan aldrig ett nybörjardjur. Arten behöver ett stort terrarium med djupt substrat och höga temperaturer, den lever av levande insekter dagligen som ung och varannan dag som vuxen, och den kan förmodligen bli 10-15 år. Räkna med många timmars arbete i veckan, löpande utgifter för foder, lampor och el och en plan för vem som tar hand om djuret om du inte kan.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Utbredning och livsmiljö

Varanus orientalis lever i nordöstra och östra Australien. Typlokalen är Eidsvold vid övre Burnett River i Queensland, och formen är också känd från Magnetic Island utanför Townsville. Äldre uppgifter om formen nämner norra och nordöstra Australien, men avgränsningen mot den närstående *V. tristis* är inte fullt kartlagd. Runt Lake Buchanan i centrala Queensland kan de två arternas utbredningsområden överlappa.

Uppdelningen i två arter är så ny att äldre fyndregistreringar och kartor ofta inte skiljer mellan dem. Kartan visar därför bara ett grovt område. Great Dividing Range har förmodligen spelat en roll för att de två arterna har utvecklats var för sig.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Varanus orientalis är semiarborikol och lever i öppen skog, buskmark och torra savanner med glesa träd, ofta nära vattendrag, och i klippiga sluttningar och på klackar. Den gömmer sig i ihåliga trädstammar, under lös bark, i klippspringor och i skrevor mellan stenar. Den närstående *V. tristis* ses också på och vid byggnader på landsbygden.

Arten är dagaktiv och jagar aktivt i grenar och på marken efter insekter, ödlor, ägg och andra smådjur. Den är mest aktiv på våren och sommaren. Under de svalare månaderna, hos den närstående *V. tristis* från juni till september, är den mycket mindre aktiv och drar sig tillbaka till gömslen. Under dagen växlar djuret mellan sol och skugga, och det kan alltid dra sig in i en håla och svalka sig.

Skötsel

TERRARIET

Till en vuxen *Varanus orientalis* ska du räkna med ett terrarium på minst 150 × 75 × 120 cm (längd × bredd × höjd), och större är bättre. Arten klättrar, så höjden är viktig, och en terrassformad, sandbeströdd bakvägg ger extra klätteryta. Terrarier i den storleken finns sällan färdiga, så det blir oftast ett hembyggt terrarium med frontluckor. Ungarna kan gott börja i det stora terrariet om det är inrett med många gömställen och de hittar fodret. Väljer du i stället en mindre faunabox de första månaderna, ska den ha samma temperaturzoner och UVB.

Substratet ska vara djupt, minst 20-30 cm, och en blandning av gödselfri trädgårdsjord, sand och kokosfiber som kan hålla ihop gångar. Arten är mer klättrare än grävare, men hålrum och tunnlar ger trygghet och är en del av temperaturregleringen. Ge luckorna en hög kant så att substratet inte skuffas ut när djuret gräver.

Inred med många gömslen både i värmen och på den svala sidan: korkrör, barkbitar, ihåliga trädstammar och stabila stenstaplar. Fäst allt tungt i botten så att ett djur som gräver under inte blir klämt. Ge goda klättermöjligheter med grenar på flera höjder och lodräta kork- eller träytor, eftersom arten är semiarborikol. Håll luckorna täta och säkra. Värmekällor ska skärmas av med ett galler eller en lampkorg så att djuret inte kan bränna sig. Ventilationen ska vara god så att värmen inte samlas i taket.

Läs mer: Ljus och UVB

TEMPERATUR

Varanus orientalis är ett typiskt solälskande djur och behöver en stor temperaturgradient. Håll 26-32 °C som bakgrund på dagen och 20-24 °C på natten. Under värmelampan ska en solplats av sten eller kork nå en yttemperatur på cirka 50-60 °C, mätt med en IR-termometer. Yttemperaturen är mycket högre än lufttemperaturen ovanför, så mät båda. Den marklevande *V.*

acanthurus hålls med solplatser på 70-78 °C, men för en art som också vistas i träd är 50-60 °C en försiktig utgångspunkt. Håll koll på hur länge djuret ligger på solplatsen, och justera.

Använd minst två halogenspotar bredvid varandra så att hela kroppen värms jämnt, och styr dem med termostat eller dimmer. Två kvicksilverånglampor och en 60 W spot riktade mot samma ställe är också en lösning, och med driftdonen under terrariet ger de samtidigt bottenvärme. Den svala sidan ska ligga på 24-28 °C, och djuret ska alltid kunna gå från solplatsen till ett svalt gömställe. Är det varmt överallt riskerar djuret överhettning. Är det för kallt blir det slött, går upp i vikt och får matsmältningsproblem. Släck värmelamporna på natten. Det är en god idé att sänka värmen och dagslängden under vintermånaderna, eftersom arten i naturen är mindre aktiv under den svalaste delen av året. Det finns inga fasta siffror för en egentlig vintervila.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 30-50 %, och substratet ska vara torrt till lätt fuktigt på ytan. *Varanus orientalis* lever i torra till lätt fuktiga områden och tål inte ständigt blöta förhållanden. Håll ett djupare lager lätt fuktigt substrat eller en fuktlåda i den svala änden så att djuret har ett ställe att vila och ömsa skinn.

Ställ en stor, stabil vattenskål med färskt vatten på den svala sidan och byt den dagligen. Djuret dricker regelbundet och kan gärna ta ett bad, men skålen ska inte vara så djup att ett ungt djur riskerar att drunkna. Använd inte tät dimma eller ständig besprutning, eftersom det höjer fuktigheten kring värmekällorna och kan ge hud- och luftvägsproblem. En hygrometer i båda ändar av terrariet visar om gradienten håller.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och solar sig, så UVB rekommenderas. Använd ett kraftigt T5 HO UVB-rör för solälskande arter (Ferguson-zon 3) som täcker ungefär halva terrariets längd över solplatsen. Placera det på det avstånd som tillverkaren anger för den typ av nät eller öppning du använder. Mät gärna med en UV-indexmätare: på huvudets höjd vid solplatsen är ett UV-index på 3-4 en rimlig start, och det ska finnas skugga och lägre UV-index i resten av terrariet. Något exakt UV-mått är inte dokumenterat för *V. orientalis*.

Ljuset ska vara tänt 11-13 timmar om dagen: längst på sommaren och kortast på vintern, styrt av en timer. Byt UVB-röret enligt tillverkarens anvisning, typiskt efter 12 månader, även om det fortfarande lyser. Nattljus behövs inte.

UTFODRING

I naturen lever *Varanus orientalis* mest av leddjur, ödlor och ägg. Huvudfodret i fångenskap är välnärda levande insekter: syrsor, gräshoppor, dubiakackerlackor, silverfiskar, mjölmaskar och sidenmaskar i bred variation. Insekterna ska vara ungefär lika stora som djurets huvud. Pudra dem med kalk utan D3 vid de flesta måltider och med ett multivitaminpreparat en gång i veckan eller varannan vecka. Insekter som själva har fått grönsaker och spannmål ger bättre näring än hungriga insekter.

Ungar och ungdjur får mat varje dag och så mycket de kan äta. Vuxna får ett par fulla måltider i veckan, gärna varannan dag med mindre portioner, eftersom det ger mer naturlig jakt och mindre risk för fetma. En vuxen hona i avel ska ha mer. Variera gärna med upptinade små ödlor och vaktelägg. En nyfödd mus med vitamintillskott kan användas som extra näring till ett avelspar, särskilt under parningen och efter äggläggningen, då honan har tärt på sina reserver. Gnagare ska inte vara huvudfödan, eftersom de är för feta för en liten varan som i naturen mest äter leddjur, och de ger lätt fetma och förfettning av levern.

Väg djuret varje månad. En fyllig svans och en rund, men inte hängande buk är tecken på hälsa; en tjock, hängande bukfåll är tecken på övermatning.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Varanus orientalis är uppmärksam, snabb och nyfiken och kan bli ganska förtrogen. Uppfödda djur vänjer sig relativt snabbt vid människor, medan vildfångade djur flyr eller gömmer sig och kan ta lång tid på sig att vänja sig. Ungarna är skygga de första månaderna och behöver ro och tid för att vänja sig; sitt några dagar vid terrariet utan att röra dem och låt dem komma till handen. Närma dig lugnt och från sidan så att du inte liknar en rovfågel ovanifrån, och ta inte tag om djuret, utan låt det klättra upp på din hand.

Varanens bett och klor är de största riskerna vid hanteringen. Arten är liten, och bett är sällan allvarliga, men de kan ge

blödande revor, och de vassa klorna river huden. Svansen kan piska. Håll djuret lågt över underlaget, för en rädd varan kan vrida sig loss och falla. Ta aldrig tag i ett djur som äter, och var försiktig precis efter utfodring, då det är extra ivrigt.

Reptiler kan bära på salmonella. Tvätta händer och underarmar med tvål efter varje kontakt med djuret, terrariet eller fodret, och låt inte djuret komma in i köket eller i närheten av mat. En hane och en hona kan gå tillsammans och kan leva fredligt utan hot, jakt eller bett. Håll ändå koll, och skilj dem åt vid oro. Två hanar får inte hållas tillsammans, eftersom de slåss, och även honor kan gräla. Större djur kan äta mindre, så de ska inte dela terrarium med yngre eller mindre djur.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna känns igen på en klunga stora, taggiga fjäll på var sida om kloaken, som först blir tydlig hos könsmogna djur. Hos honorna och unga hanar är fjällen mindre och mindre taggiga. *Varanus orientalis* är könsmogen vid en nos-kloaklängd på omkring 20 cm. För *V. tristis* i vid mening anges en ålder på 14-24 månader, enstaka gånger 36 månader. Sätt först en hona i avel när hon är fullvuxen och i god kondition, eftersom äggläggning tappar kroppen på kalk.

PARNING

I naturen börjar parningssäsongen i november, då paren slår sig ner i samma träd. I fångenskap kan en kort, sval period på vintern och en gradvis ökning av värme och dagslängd på våren sätta igång säsongen, eftersom det efterliknar årstidernas rytm. Exakta temperaturer och längd för en vinterpaus är inte dokumenterade för arten.

Går paret tillsammans hela året börjar hanen i januari följa honan oroligt och försöka klättra upp på henne, och efter en tid tar hon emot honom. Hanen lyfter honans svansrot med bakbenen och skjuter in sin svans under, och parningarna varar från några minuter till flera timmar under flera dagar. En ny omgång parningar kan komma i mars. Hålls djuren åtskilda sätts hanen till honan i hennes terrarium under uppsikt. Hon ska ha möjlighet att dra sig undan, och hanen ska tas ut om han fortsätter att jaga henne eller hon blir sliten. Ge honan extra föda under säsongen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

I naturen läggs äggen omkring december. För *V. tristis* i vid bemärkelse anges 3-17 ägg per kull och 2-5 kullar under en säsong med 28-85 dagars mellanrum. Hos *V. orientalis* kommer den första kullen omkring fem veckor efter första parningen och nästa drygt två månader senare, med 5-6 ägg per kull, varav enstaka kan vara obefruktade; siffrorna bygger på få djur. Ungar från en andra kull så nära den första kan bli mindre, växa långsammare och få förkrympta eller saknade svansar. Två kullar så tätt inpå varandra är en stor påfrestning, så ge honan tid att hämta krafter. Ställ en äggläggningslåda eller ett gömställe med fuktig sand och jord, cirka 20-30 cm djup, så att honan kan gräva. Hittar hon ingen lämplig plats kan hon hålla kvar äggen och få problem att lägga dem. Honan ska ha rikligt med kalk och föda före och efter läggningen. Verkar hon orolig, gräver utan att lägga eller blir slö, ska hon till veterinär.

INKUBATION

Flytta äggen försiktigt till kläckaren utan att vända dem, och lägg dem i fuktig vermikulit eller perlit vid 27-29 °C. Vid 27,5 °C och en luftfuktighet omkring 100 % kläcks ägg av *V. orientalis* efter 116-136 dagar, och för *V. tristis* i vid bemärkelse anges 93-137 dagar vid 27-29 °C. I naturen tar det 114-117 dagar. Ägg i vermikulit kläcks något tidigare än ägg i perlit, troligen för att de tar upp mer fukt. Håll luftfuktigheten i kläckaren hög, och kontrollera äggen utan att röra dem. Ägg som möglar eller faller ihop är oftast obefruktade.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är starkt tecknade och mycket snabba. Vid kläckningen mäter de 17-22 cm totalt med en nos-kloaklängd på 6-8 cm, och de väger 4-6 g. De börjar själva äta små syrsor och gräshoppor efter 2-4 dagar. Håll varje unge för sig eller i små grupper av samma storlek med många gömslen, och skilj dem genast åt om en blir jagad eller biten. Ställ upp ett litet men varmt terrarium med gömslen och klätterpinnar, ett brett temperaturspann och UVB. De får små syrsor och andra små insekter varje dag, pudrade med kalk. Mata så mycket de vill ha och väg ofta. Uppfödda ungar vänjer sig vid dig om du är vid terrariet dagligen utan att gripa tag. Efter tre månader mäter välväxande ungar 28-31 cm och väger 13-17 g. När ungarna kan flytta till vuxenterrariet är inte känt.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem hos *Varanus orientalis* beror på fel i skötseln. De typiska är:

- För låga temperaturer, som ger slöhet, dålig matsmältning, fetma och försvagat immunförsvar. Mät solplatsen med en IR-termometer.
- Överhettning, om hela terrariet är varmt och djuret inte kan komma undan värmen.
- Brist på kalk, D3 och UVB, som ger mjuk och krum benbyggnad, skakningar och dålig tillväxt.
- Fetma och förfettning av levern, om djuret får för mycket, för fet eller för ensidig föda.
- Förstoppning eller tarmvred, om det finns lösa stenar, grov bark eller sand i substratet och djuret sväljer det.
- Problem vid ömsning, om fuktigheten är för låg så att hud blir sittande på tår och svans.
- Äggläggningsproblem hos honor utan lämplig grävplats.
- Parasiter och kvalster, särskilt hos vildfångade eller nyinköpta djur. Låt undersöka ett träckprov hos veterinär och isolera nya djur.

Vildfångade djur har ofta inälvsmask och är stressade och avmagrade, och de har svårare att ta emot foder. Uppfödda djur är klart att föredra. Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig svans, en fast mage och är uppmärksamt. Kontakta en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar i vikt, inte äter på flera dagar, har öppen mun eller väsande andning, svullnader eller uppsvällda leder.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.